

Pred praznikom žena

»Najboljše merilo za kulturo nekega naroda je položaj, ki ga zavzemajo ženske.« Ta misel je dobra iztočnica za premišljevanje o položaju žensk v naši družbi, v kulturnem in javnem življenju in v proizvodnji. V sodobni jugoslovanski družbi so ženske del samoupravne družbene strukture. Vendar je že Lenin opozoril, da »enakost pred postavo (zakonom) še ni dejanska enakost v življenju«. Tako je v našem družbenem življenju še vedno precej ovir za enakopravnost žensk, med drugim tudi mišljenje, da so ženske ustvarjene le za gospodinjstvo in vzgojo otrok.

V naši (torej tekstilni) panogi pa je situacija takšna, da je od ženskih rok odvisna celotna tekstilna proizvodnja, od izdelave preje pa do končnih tekstilnih izdelkov. Na tisoče pridnih ženskih rok prede, tke, plete, oblikuje, šiva. Tudi na vodilnih delovnih mestih v tekstilnih tovarnah je vse več žensk.

Tudi proizvodnja naše tovarne je močno odvisna od ženskih rok. Kako hitro bi se stroji ustavili, če bi ženske prenehale delati. In ob tem se moramo spomniti tudi na pogoje dela, na nočno delo, tudi na to, da marsikatera žena dejansko podpira doma tri ali pa vse vogale.

Vsekakor je samo čestitka ob prazniku, 8. marcu premalo, pa če je še tako lepo napisana ali izrečena.

Več pozornosti bi morali ženskam, delavkam in materam izkazovati skozi celo leto in povsod — doma in na delovnem mestu.

Učenci iz osnovne šole Litija na enem od nastopov za dan žena v naši tovarni.

Letos nas bodo učenci osnovne šole Dušan Kveder-Tomaž iz Litije že devetič obiskali in priredili našim delavkam kratko proslavo za 8. marec — dan žena. Proslava bo v petek, 7. marca, ob 14. uri, kje, bo pa še objavljeno v Informacijah. Takrat se menjata dopoldanska in popoldanska izmena in se proslave lahko udeleži večina naših delavk. Vabljeni pa ste tudi delavci. Pridite na proslavo!

V tej številki

- Učenci osnovnih šol Litije in Šmartna, mnogi od njih so otroci naših delavk, so nam pred praznikom žena napisali nekaj misli in kratkih spisov o materah.

- O požarno-varstvenem načrtu nas seznajna Stane Črne. Tokrat o makro in mikro lokacijah in delitev tovarne na sektorje in podsektorje.

- Ob stoletnici obstoja naše tovarne smo se spomnili tudi naših bivših direktorjev — po 2. svetovni vojni. Osem jih je — a žal sta dva, Tone Koprivnikar — Gorki in Franjo Novak umrli. Ostale smo obiskali in vam jih predstavljamo.

- 100 let naše tovarne — odlomki iz almanaha, ki izide letos avgusta. Danes o ustanovitvi in delu v prvih letih obstoja naše tovarne.

- »Po predlagani lestvici za izračun lastne udeležbe pridobitelji stanovanjskih pravic plačajo manj lastne udeležbe kot po sedanji veljavni lestvici.« To bo zanimalo predvsem tiste, ki čakajo na stanovanje. O tem piše Vlasta Grom.

- Ali bodo Litijani glasovali »ZA« krajevni samoprispevek. Glasovanje — referendum naj bi bil hkrati z volitvami, 16. marca. Kakšen je predlagani program?

Šmarčani so že sprejeli sklep o razpisu referendumu. Zanj bodo glasovali 16. marca. Objavljamo tudi njihov program.

Bralkam čestitamo za 8. marec — dan žena!

Zakaj imam rad mamo?

Pred nami je praznik, dan žena. Ob tej priliki sta učenki iz 8. c razreda osnovne šole Šmartno, Irena Sirk in Lea Pavlin povprašali nekaj najmlajših učencev »Zakaj imajo radi mamo?« Preberite, kaj so odgovorili!

Zato, ker mi pomaga narediti domačo nalogo!
Rahela, 1. razred

Zato, ker me ima rada!
Mojca, 1. razred

Zato, ker mi prinese čokolado!
Gasper, 1. razred

Zato, ker mi je kupila copatke!
Sabina, 2. razred

Zato, ker mi je kupila bratca!
Leon, 1. razred

Zato, ker mi kupi kokto in sok!
Karli, 1. razred

Zato, ker mi plete lepe jopčke!
Bogdan, 2. razred

Naši otroci o svojih mamah

Moja mami gre vsako jutro v službo. Dela v Predilnici. Ko pride domov, pospravlja stanovanje. Včasih ji pri delu s sestro pomagava. Imam jo zelo rad.

Blaž Rozman
1. A — Litija

Moji mami je ime Mira. Hodi v službo. Ko pride iz službe kuha, pospravlja, pomiva posodo in mi pomaga pri domači nalogi. Večkrat se igra z mano in z Urbanom. Skupaj igramo mikado in šah.

Jeriha Jernej
1. A — Litija

Moja mamica dela v Predilnici. Dela za strojem kot previjalka. Hodi na triizmensko delo. Moja mamica v službi ves čas stoji na nogah, zato je zelo utrujena. Najbolj je utrujena kadar ima službo ponoči. Ker imam majhnega bratca Gasperja, ne more skoraj nič spati. Ko pride očka iz službe ali jaz iz šole, gre lahko šele spat.

Mamico imam rada zato, ker lepo skrbi za družino.

Brigita Kos
2. A — Litija

Moja mamica je zaposlena v Predilnici. Med počitnica-

mi sem bil pri njej v pisarni. Najbolj mi je bil všeč njen pisalni stroj. Ko bom velik, bi tudi jaz rad znal tipkati. Doma ima veliko dela. Vsak dan kuha kosila, pospravlja stanovanje in pere. Doma smo trije otroci. Včasih ji kaj pomagam. Kadar ji ne, se jezi. Jezi se tudi, če se prepiram z Janijem in Špelo. Vseeno jo imam rad!

Bojan Bric
2. B — Litija

Moja mama je delala v Predilnici Litija. Ko se je upokojila, je imela 35 let delovne dobe. Delala je v oddelku predilnica 1. Posluževala je štiri predilne stroje. Delala je v treh izmenah. Na delu je bilo precej naporno, posebno poleti, zaradi visoke vročine. Čeprav je bilo delo naporno, se še danes rada spominja dni, preživelih v službi.

Rok Erjavec
3. A — Litija

Vsako leto pišem spis o mami. Vendar se mi zdi, da nikoli ne morem povedati, kaj v resnici mislim o svoji mami. Meni se zdi moja mama najboljša in najlepša izmed vseh. Vsako jutro gre v službo, vendar se njen delavnik ne konča ob 2h, pač pa še pozno v noč bedi pri bolnih ljudeh, jim daje zdravila in jih tolaži. Ko pride naslednji dan domov, se smeje in je srečna, ko ji poveva, da sva v šoli dobila dobro oceno. Skoraj nikoli ni utrujena in slabe volje. Poleg tega, da ima veliko dela tudi doma,

da nam opere, skuha in pospravi, vedno najde čas, da gre z nami na smučanje, drsanje, kolesarjenje, igra badminton in namizni tenis. Tudi bolna je bila moja mama in ves čas ko je bila v bolnici, sem se bal, da bi umrla. Mislim, da je to najhujše, kar bi se mi moglo zgoditi v življenju. Svoje mame ne dam za nič na svetu in vsi mi otroci smo prepričani, da ima vsak svojo najboljšo mamo.

Peter Kodrman
4. B — Šmartno

Mama! Kdo je to? To je velik zaklad, ki da življenje človeku. Vsakdo je potrebuje, še posebej otrok. Po svetu je veliko otrok, ki nimajo mame, pa si jo želijo. Mi, ki jo imamo jo pogosto ne znamo ceniti. Mama pomeni zavetje, ljubezen, razumevanje, tolažbo, upanje. Uči nas o težavah, krivicah in prevarah v življenju, ki ga imamo še pred seboj. Vedno nam pomaga v stiskah.

Seveda, pa tudi mi otroci lahko izkažemo svojo ljubezen do matere. Pomagamo ji pri vsakdanjih opravilih, pridno se učimo, lahko jo razveselimo s šopkom zvoncev za njen praznik. Otroci smo hvaležni našim mamam, ne samo, ker so nam dale življenje, temveč tudi zato, ker nas s toplo besedo in varno roko vodijo skozi to življenje. Hvala mama!

Martina Jurič
Beti Fortuna
Zdenka Gliha
8. B — Šmartno

Trinajst kongresov jugoslovanskih komunistov Resnica mora zmagati (V)

Peti kongres KPJ je bil v Beogradu v Domu garde na Topčiderju in sicer od 21. do 28. julija 1948. Naša partija je imela takrat 648.000 članov in 51.000 kandidatov za sprejem v partijo. V Beograd so prišli iz tovarniških hal, z njiv, iz JLA. Skoraj vsi delegati so bili udeleženci Narodnoosvobodilne borbe.

Od četrtega do petega kongresa sta potekali dve desetletji. V teh dvajsetih letih se je zvrstilo mnogo pomembnih dogodkov, tako v domovini kakor tudi v svetu, toda eden je bil najpomembnejši — zmaga socialistične revolucije v Jugoslaviji. Zato je bil povsem razumljiv tako obširen dnevni red kongresa — politično poročilo CK KPJ, poročilo o organizacijskem delu KPJ, poročilo o agitaciji in propagandi, KPJ v boju za novo Jugoslavijo, predlog osnutka programa KPJ, predlog osnutka statuta KPJ.

V poročilu so bile kritično analizirane težave in slabosti skozi katere je šla KPJ v raznih fazah svojega razvoja. Generalni sekretar je, pravzaprav, s kritično analizo zmag in porazov, napak in slabosti KPJ »oral pot nje-nega revolucionarnega in političnega dozorevanja«. V Titovem referatu je podana tudi analiza številnih težav s katerimi se je po osvoboditvi srečevala mlada socialistična država.

Peti kongres je imel brez dvoma, pomembno mesto v zgodovini te Partije in te zemlje. Na njem je bilo jasno in glasno povedano, da smo gospodarji vsega na svojem, da smo si svobodo izbojevali sami, in da jo bomo tudi branili. Povod za to so bili prav v tem času zelo resno skajljeni odnosi med KPJ in VKP (b).

KPJ je pravzaprav po prihodu tovariša Tita na čelo Partije začela voditi neodvisno in samo-

stojno politiko. Z naslanjanjem na lastne sile, so jugoslovanski komunisti osvobodili državo od sovražnikov in izbojevali socialistično revolucijo. Po poti lastnih izkušenj in prakse so bili določeni temelji za originalno pot v socializem, ki je že na samem začetku vojne nosila v sebi klice samoupravljanja. Tako stališče jugoslovanskih komunistov se že precej pred letom 1948 ni vklapljal v okorele Stalinove šablone. Brez pomiritve s samostojno politiko KPJ, je v teku leta 1948 sledila ostra obsodba našega vodstva s strani Stalina in držav Informbiroja. Junjska resolucija Informbiroja je mrgolela z lažmi: v resoluciji so trdili, da KPJ brani teze o »mirnem zraščanju kapitalizma v socializem«, da se v vrstah jugoslovanskih voditeljev širi protisovjetska propaganda, oživljajo kapitalistični elementi na vasi, da so sovjetski strokovnjaki v Jugoslaviji »obkroženi s sovražstvom«, itd. »Tovariši, nimam namena tu polemizirati obširno s to Resolucijo Informbiroja, ki je polna laži. To je poznano vsakemu človeku naše domovine, ker vsak naš človek ve kaj je

resnica in kaj je laž. Vsakemu našemu človeku je jasno, da pri nas ne raste kapitalizem, temveč obratno, da gradimo socializem — in to s prilično hitrim tempom«, je poudaril tovariš Tito na petem kongresu KPJ.

Peti kongres je sprejel resolucijo o odnosu KPJ proti Informbiroju. Ugotovljeno je bilo, da so kritike namenjene KPJ dejansko »neupravičene, netočne in nepravilne«. Stališče, ki ga je kongres zavzel proti Stalinovemu napadu je dobil enoglasno podporo in to ne samo s strani komunistov, temveč tudi od ostalih delavcev in kmetov, ki so v en glas dejali, »Druže Tito mi ti se kunemo, da sa tvoga puta ne skrenemo.«

Peti kongres je sprejel tudi novi Program in Statut KPJ. Sprejeta je bila tudi Resolucija o posebnih nalogah KPJ s katero se pozivajo komunisti na: »Dosledni boj proti birokratskim in drugim metodam, ki zavirajo pritegnitev množic in razbijanje njihove iniciative v izgradnji socializma.«

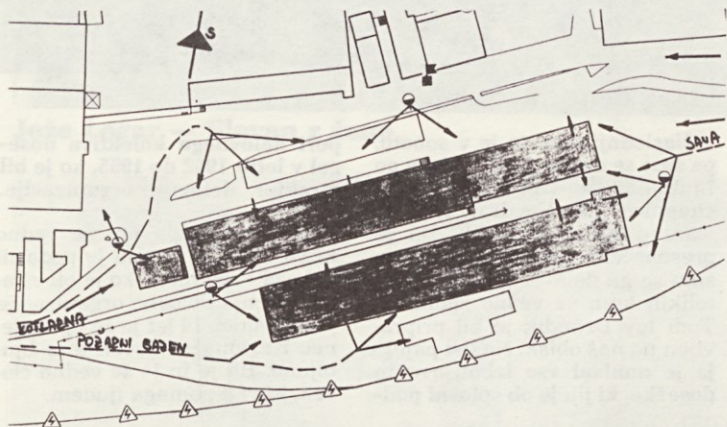
(SE NADALJUJE)

D. Majstorović

Iz požarno-varstvenega načrta (1. nadaljevanje)

Makro in mikro lokacije tovarne z razdelitvijo na požarne sektorje in podsektorje

Z makro in mikro lokacijo tovarne hočemo čim bolj jasno predstaviti delovno organizacijo v širšem in ožjem prostoru. Upoštevati moramo specifične potrebe operativnega požarnega varstva. Poznavalca razmer služi načrt kot pripomoček pri planiranju akcije, nepoznavalca pa tudi za najosnovnejšo orientacijo. Izredno pomembno je, da znamo brati načrt.

3. POŽARNI SEKTOR napadalni načrt melanžirnica in skladišča

Mikrolokacija III. požarnega sektorja

Makrolokacija

Poglejmo kako v bistvenih orisih izgleda opis makrolokacije. OZD Predilnica Litija oz. vsi njeni objekti so locirani v mestu Litija. Skozi mesto teče reka Sava, ki mesto razdeli na dva dela. Oba dva bregova sta med seboj povezana z železobetonskim mostom velike nosilnosti. Cestne povezave z mestom Litija so dobre za Ljubljano (37 km) in Zagorjem (18 km), veliko slabše pa z dolenski strani (Ivančna Gorica). Cestne povezave z gasilskimi društvi v občini so dobre.

V občinskem požarnovarnostnem načrtu je za mesto Litija določen naslednji razpored mobilizacije po stopnjah:

I. Litija, Hotič, Šmartno, Kresnice;

II. Breg, Jevnica, Jablanica, Sava;

III. Vače, Štangarske poljane, Kostrevnica, Liberga;

IV. Vse razpoložljive sile v občini in drugih občinah.

V občinskem načrtu razbere mo tudi kje aktivirati omenjene gasilske enote in civilno zaščito in enote iz drugih občin, kako so le-te opremljene, koliko gasilcev lahko pričakujemo iz posamezne enote itn. V tem načrtu je na posebnem obrazcu opisana z osnovnimi podatki tudi naša DO. Objekte Predilnice Litija obkroža stanovanjsko naselje in železniška proga. Ta odreže tovarno od glavnih prometnih poti, zato se za dostop do območja tovarne uporablja izključno nadvoz preko železniške proge.

Tovarna je ograjena z betonsko in žično ograjo z glavnim vhodom na severovzhodu in

stranskim vhodom na jugozahodu. Poleg teh obstaja še več pomožnih vhodov. V slučaju intervencije naj se praviloma vse enote usmerijo na glavni vhod, kjer od dežurnega varnostnika dobijo nadaljna navodila.

Za dostop do mesta Litija uporabljamo karto občine Litija (pregledna karta 1:50.000), za orientacijo v samem mestu Litija karto mesta Litija (1:10.000).

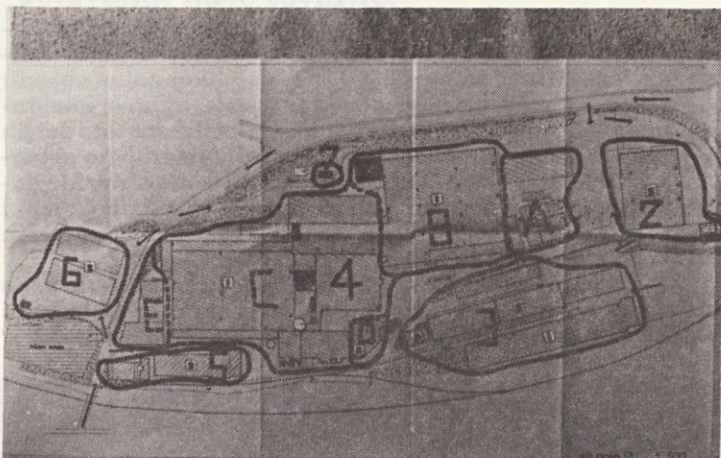
Mikrolokacija

Pri opisu mikrolokacije zadevo razdelimo na dva dela. V prvem opišemo skupne značilnosti delovne organizacije, v drugem pa delovno organizacijo razdelimo na posamezne sektorje oz. podsektorje. Nekaj skupnih značilnosti:

1. Objekti na območju DO so grajeni v strnjem gradbenem sistemu z veliko gostoto pozidave prostora. Lega posameznih objektov je razvidna iz skice DO v merilu 1:500.

2. Konstrukcija objektov od katerih je močno odvisna požarna odpornost in širjenje požara je zelo različna od objekta do objekta. Imamo tako masivno grajene konstrukcije, skeletno predalčne konstrukcije kot tudi montažne provizorične konstrukcije. Zaradi take pestrosti gradnje objektov je točnejši opis konstrukcije opisan za vsak požarni sektor posebej.

3. Preskrba požarne vode je razmeroma ugodna. Imamo električno črpalko 1200 l/min, ki je indirektno povezana z reko Savo in požarni bazen. Na jugu je, onstran železniške proge, v oddaljenosti 150 m, teče reka Sava.

Razdelitev tovarne na požarne sektorje in podsektorje

Na severovzhodu napeljemo vodo iz Save preko nadvoza. Za dovod vode v tovarno iz reke Save predstavlja veliko oviro železniška proga.

V načrtu so opisane še druge skupne značilnosti npr.: energetske naprave, komunikacije, naravne in umetne ovire itn.

Zaradi lažjega pregleda delimo tovarno na požarne sektorje, seveda pa morajo meje le-teh izpolnjevati določene zahteve. Objekti v požarnem sektorju morajo biti ločeni od objektov drugega požarnega sektorja vsaj z minimalno požarno oviro IV. stopnje (višina prve zgradbe + višina druge zgradbe 2.)

Zaradi strnjene kompleksa zgradb smo posamezne sektorje, zaradi njihove velikosti in boljšega pregleda razdelili v požarne podsektorje. Objekti v požarnem sektorju ne izpolnjujejo zahteve požarne ovire IV. stopnje, vendar pa je pri tem upoštevano, da je možnost širjenja požara iz podsektorja v podsektor manjša in je to mogoče učinkovito onemogočiti.

Predilnica Litija je razdeljena na naslednje sektorje in podsektorje:

1. sektor — Poslovna stavba;
2. sektor — Veliko skladišče pri gl. vratarnici;
3. sektor — skladišča z melanžirnico;

4. sektor — centralni objekti proizvodnje, s podsektorji:

A — menza s šotorskim skladiščem, B — sukalnica, C — predpredilnica in predilnice itn., D — zgradba splošnega vzdrževanja, E — zgradba vodstva proizvodnje;

5. sektor — stročarna skladišča — gasilski dom — garaža;

6. sektor — skladišča pri požarnem bazenu;

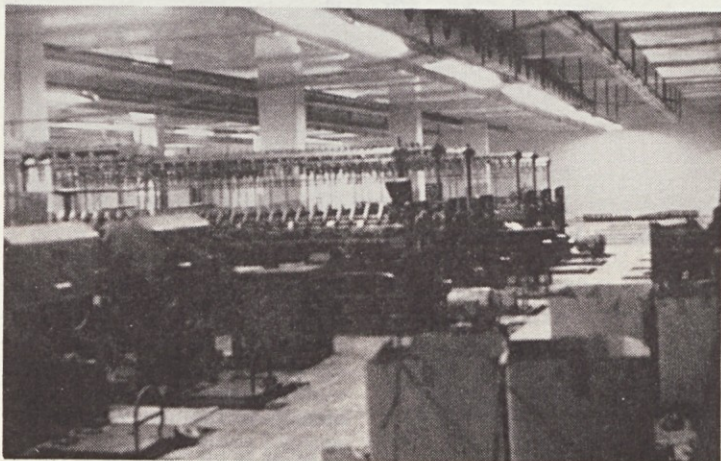
7. sektor — elektro-razdelilna postaja.

Opomba: Po dograditvi novih objektov (prizidkov) bo prišlo do sprememb v 4. in 6. sektorju.

V naslednji številki: Organiziranje požarne operativne v naši DO. s. č.

PREDILNICA
LITIJA

100
LET

Pogled v novo halo se iz tedna v teden spreminja. Le še slab mesec nas loči, da bodo rekonstruirani stroji pričeli obratovati.

Obiskali smo bivše direktorje Predilnice Litija

V Predilcu smo že pisali o tem, da ponovno pripravljamo almanah ob 100-letnici delovne organizacije. Glavni direktor Jože Mirtič je predlagal, da bi v almanahu objavili vse povojne direktorje delovne organizacije, njihove fotografije in krajši opis dela in življenja. Odločili smo se, da jih obiščemo na domu. Povemo naj, da ni bilo enostavno ugotoviti, kdo so bili naši bivši direktorji, predvsem pa ne, kje danes živijo. Pri tem sta nam veliko pomagali naši upokojenki Vida Lanc in Lea Rappl, ki sta delali v Predilnici vrsto let, in naš sodelavec Branko Bizjak.

O nameravanem obisku smo bivše direktorje pismeno obvestili. Vsi so se prijazno odzvali našemu napovedanemu obisku in nas dogovorjeni dan pričakali na svojem domu.

Vladimir Gerbec v razgovoru z našo kadrovkinjo, Vero Bric

V petek nas je pot vodila na Gorenjsko. Bil je pust dan in je snežilo kot za stavo. Ustavili smo se v Škofji Loki pred urejeno vrstno hišico, v kateri stanuje **Vladimir Gerbec**. Njegov veder nasmeh in prisrčen pozdrav nam je v trenutku dokazal, da smo dobrodošli. **Seveda se je naš pogovor osredotočil predvsem na leta 1950 do 1952, ko je bil tov. Gerbec z dekretom imeno-**

van za direktorja Predilnice v Litiji. Pred tem je služboval v Mariboru. Spominjal se je veseljih in tudi manj veseljih dogodkov iz davnih let. V tistem času se je pričela dograjevati dvorana na Stavbah, ponovno je zaživela kulturno in športno življenje v Litiji. Iz Litije se je vrnil v Maribor. Upokojen je bil kot direktor Predilnice in tkalnice v Škofji Loki.

Ing. Boris Valenčič z ženo

Zasnežena pot nas je pripeljala v središče Kranja, na Koroško c. 10. Tu živi naš prvi povojni direktor, **ing. Boris Valenčič**. Topel stisk rok, povabilo na razgovor in urica prijetnega kramljanja nam dajo vedeti, da se je ing. Valenčič pripravil na naš obisk. Kot bi bral iz knjige, je tekoče pripovedoval svojo življenjsko delovno pot. V letih 1937 do konca leta 1945 je živel in delal v

Litiji. Prva leta kot pooblaščen elektroinženir. V letu 1945 ga je **ministrstvo za industrijo in rudarstvo imenovalo za delegata — direktorja naše delovne organizacije in tkalnice v Preldolu.**

Iz Litije je bil z dekretom razporejen v predilnico v Škofjo Loko. Kasnejša leta je služboval v svoji, elektro stroki. Upokojen je od leta 1974.

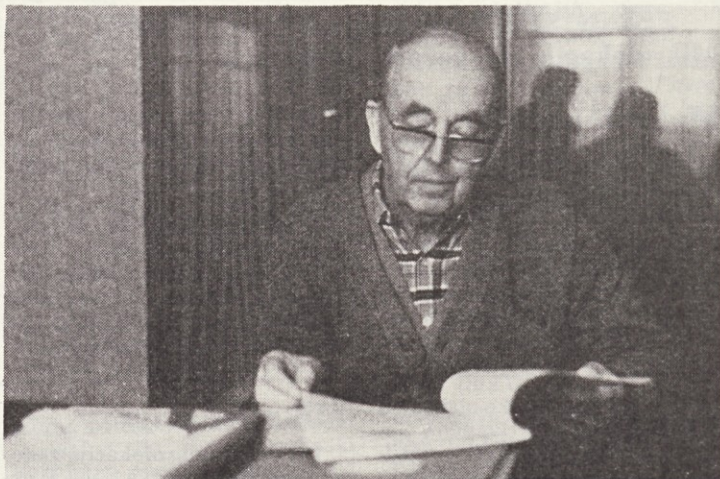

Janez Benedik z ženo

Naslednji dan, to je v soboto, pa smo se odpravili na obiske po Ljubljani. Ustavili smo se pred stolpnico na Kvedrovi 1, kjer stanuje **Janez Benedik**. Bil je presenečen in obenem vesel, da smo se ga delavci Predilnice po tolikih letih še vedno spomnili. Tudi tov. Benedik je bil pripravljen na naš obisk. **Na list papirja je nanizal vse izboljšave in dosežke, ki jih je ob splošni pod-**

pori delovnega kolektiva dosegel v letih 1952 do 1955, ko je bil direktor delovne organizacije.

Dnevno sobo pa mu še vedno krasi slika, ki so mu jo podarili delavci Predilnice, ko je bil v času vodenja delovne organizacije v bolnišnici. 14 let je že upokojenec Kartonažne tovarne iz Ljubljane. Bil je in je še vedno človek, ki rad pomaga ljudem.

Jakob Vrhovec

Naslednji, ki smo ga obiskali, je bil **Jakob Vrhovec**. Živi v družinski hiši na Vrhovcih. Prijetno nas je presenetil, ko nam je ponudil lepo urejeno gradivo o svojem delu v naši delovni organizaciji, opremljeno s fotokopijami dekretov o svojih službenih razporeditvah. Priložil je tudi prepis odločbe o prvi registraciji Predilnice Litija kot državnega gospodarskega podjetja z dne 21. novembra 1947. V zbirki zanimivih dokumentov pa so tu-

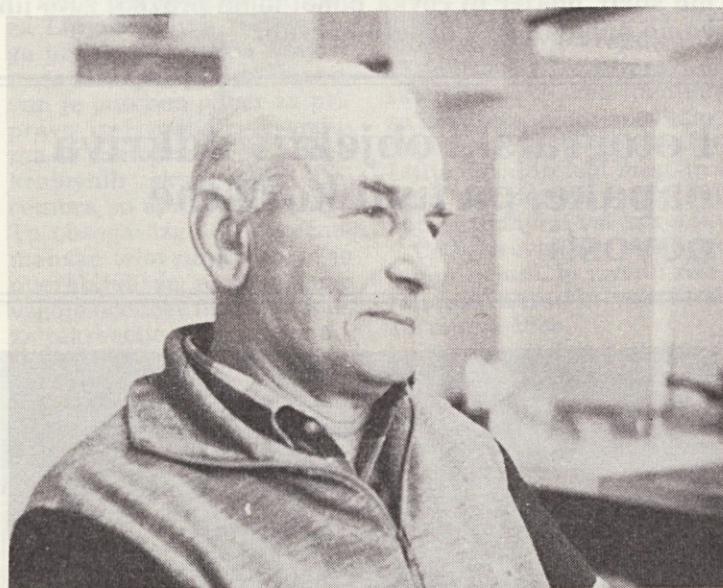
di nekateri spomini iz vojnih let, ko je tov. Vrhovec delal na Dolo-mitskem področju. Skozi vsa življenjska in delovna leta so ga prav gotovo spremljale osebne vrline kot so: natančnost, vestnost in doslednost. Prav tak pa je tov. Vrhovec še danes. V pokoju je od leta 1971 in je tudi on upokojenec Kartonažne tovarne iz Ljubljane. **V Predilnici Litija je bil v času od oktobra 1946 do julija 1948.**

Preko Tržaške in Dolenjske ceste smo prispeli na Hradeckega ulico. Tu živi **Jože Logar**, bolj poznani kot **Slovan**. Največji del svojega otroštva je preživel v Litiji. Povemo naj še, da je njegova mama upokojenka naše delovne organizacije. **Po osvojitvi je bil leta 1946 z dekretom imenovan za direktorja Predilnice Litija**, pred tem pa je bil komandant oblasti za letal-

stvo za slovensko in hrvaško območje. Tovarna je bila takrat izredno opustošena, velike pa so bile težave s surovino, bombam. Spomini v prijetnem in zanimivem pogovoru pa so najpogostejše segali v leta 1941 do 1945. O komandantu Dolenjskega odreda in kasneje VII. korpusa, smo si prebrali tudi pesem, ki so mu jo posvetili tovariši — partizani.

Jože Logar — Slovan z ženo

Alojz Herman

Dober teden kasneje smo krenili na Štajersko. V Žalcu smo obiskali Alojza Hermana, ki je bil direktor Predilnice v letih 1948 do 1950. Kot tehnični direktor sedanje Metke iz Celja, je bil z dekretom imenovan za direktorja Predilnice. V prijetnem pogovoru pove, da ni nikoli želel biti direktor, vendar so bili časi taki, da veliko nisi mogel izbirati. Za časa vodenja delovne organizacije se je spominjal velikih pritiskov po uvedbi 4-izmenskega dela. Upiral se je temu, ker je bila strojna oprema zelo iztrošena. Spominjal se je tudi velikih

težav zaradi pomanjkanja električne energije in pomanjkanja delavcev. Njegova pobuda je bila, da je bil v tistem času zgrajen posebni daljnovod iz Trbovelj in težave z elektriko so se bistveno zmanjšale. Iz Litije se je preselil v Trzič in se zaposlil v Predilnici. V letu 1953 se je ponovno vrnil v Celje. Danes je upokojenec AERA iz Celja.

Vse bivše direktorje smo povabili na naše praznovanje 100-letnice delovne organizacije. Upajmo in želimo, da se bodo našemu vabilu odzvali.

V. Bric

Odlomki iz almanaha Schwarz, Zublin comp. — 1886 Predilnica Litija — 1986

V tej številki Predilca začnemo objavljati odlomke prispevkov iz novega almanaha — 100 let Predilnice Litija. Začeli smo na začetku — dr. France Kresal, avtor almanaha,

nam je kratko opisal nastanek in prva leta delovanja naše tovarne.

Tekstilne tovarne so pri nas gradili tržaški trgovci z bombažem in večje podjetniške družbe iz Trsta in z Dunaja, povezane tudi z bančnim kapitalom, ki so imele že veliko svojih tovarn na Češkem in v Spodnji Avstriji.

Prva bombažna tekstilna tovarna na Slovenskem je bila zgrajena v Ajdovščini 1828, nato v Ljubljani 1837, v Preboldu 1838, v Trstu 1884, v Trzihu 1885 in v Litiji 1886.

Tekstilno tovarno v Litiji je zgradila komanditna družba Schwarz, Zublin Comp., ki je bila ustanovljena 19. aprila 1886 in je imela svoj sedež v Litiji; osnovni kapital družbe je bil 930.000 K. Od vseh doslej omenjenih podjetij, je bila ta družba najbolj heterogeno sestavljena. Javna družabnika Julius Schwarz in Eugen Zublin v podjetje nista vložila svojega kapitala, iz seznama 17 komanditistov, ki so vložili svoj denar v osnovno glavnico, pa zasledimo močnejšo skupino devetih podjetnikov, ki so imeli tovarne v Salermu in Neaplju; ti so vložili 66 % osnovne glavnice. Od teh moramo na prvem mestu omeniti šest članov družine Wenner, ki so vložili 340.000 K in dva člana družine Schlaepfer, ki sta vložila 250.000 K, ostalih devet komanditistov je imelo manjše vloge od 20.000 do 70.000 K. To so bili trgovci in rentniki iz Genove, Neaplja, Torina, Pordenone, Manchestra, Züricha in Berlina. Nobeden od teh komanditistov v poslovanju družbe ni sodeloval, tudi koncern, ki je pozneje prevzel litijsko predilnico, ni povezan s temi imeni. V prvem desetletju poslovanja litijske predilnice sicer nastopa trgovska družba Figli di Jacob Schwarz iz Trsta kot kupec blaga, vendar v manjšem obsegu. Mnogo pomembnejši sta bili tržaški firmi Kuffler in Winterstein, ki je bila glavna dobaviteljica bombaža, in Figli di Jacob Brunner, ki je bila glavna odjemalka prediva in tkanin. Ti dve firmi pa sta bili že povezani s Creditanstaltom in Mautnerjevim koncernom, ki je pozneje prevzel litijsko predilnico.

Družba Schwarz, Zublin Comp. je imela ob ustanovitvi zelo širokopotezne načrte. V Litiji je nameravala zgraditi tekstilno tovarno s 24 048 vreteni in 720 tkalskimi stroji, zaposlovala naj bi 1 500 delavcev, vendar tega načrta niso izvedli v celoti. Tovarna je začela obratovati s 3 250 vreteni in 96 tkalskimi stroji ter zaposlila 150 delavcev; v prvih desetih letih obratovanja so razvili samo predilnico, ki je imela 24 000 vreten, tkalnice pa ne. Pač pa so leta 1901 v Varaždinu zgradili tkalnico s 160 tkalskimi stroji. V Litiji je bilo odslej zaposlenih okrog 450 delavcev, v Varaždinu pa 200.

Leta 1909 se je komanditna družba razšla, tekstilna tovarna v Litiji pa je postala last družine Brunner iz Trsta. Ta je litijsko predilnico fuzionirala s svojima tovarnoma v Gorici in Ronchiju pod firmo Ritter, Rittmayer in

Co. Tega leta so litijsko tovarno tehnično predelali. Predilnico so modernizirali in jo z novimi stroji povečali na 34 000 vreten, tkalnico pa preselili v Gorico. Leta 1912 jo je prevzel Mautnerjev tekstilni koncern.

Vse tekstilne tovarne na slovenskem ozemlju razen tekstilne tovarne v Trzihu je leta 1912 združil koncern Vereinigte österreichische Textilindustrie A. G., na novo ustanovljena družba s sedežem na Dunaju. Ta koncern je združeval tudi mnoge druge tekstilne tovarne v Spodnji Avstriji in na Češkem. Ustanovil ga je Mautnerjev tekstilni koncern s sodelovanjem dunajskega Bodencreditanstalta. Osnovna glavnica je bila 10.000.000 K.

Ta koncern je leta 1912 združeval dvanajst podjetij; njihove tovarne so imele 376 000 vreten in 2 150 statev ter so zaposlovale okrog 5 000 delavcev. Tekstilne tovarne na slovenskem ozemlju, ki so bile združene v koncernu, bilo jih je 7, so imele okrog 158 000 vreten, 650 statev, zaposlovale so okrog 2 750 delavcev in so pomenile pomemben delež njihovih proizvodnih kapacitet; imele so 42 % skupnega števila vreten in 30 % skupnega števila statev.

Delavci so bili domačini

Delovna sila je v tekstilne tovarne prihajala iz bližnje in daljne okolice, kolikor so pač dopuščale takratne prometne razmere. Za litijsko tekstilno tovarno sem ugotavljal iz seznama delavcev, da so vsi iz litijske okolice. V seznamu so razna domača slovenska imena, mojstri in uradniki pa so bili Nemci. Tudi v Litiji so zgradili večje število stanovanj za delavce. Že leta 1896 so začeli graditi delavsko kolonijo, ki se je imenovala »Na stavbah«, dekliski dom in delavsko kuhinjo ter enodružinske hiše za mojstre in uradnike. Leta 1907 je 51 delavcev stanovalo v tovarniških stanovanjih. Obratna bolniška blagajna je bila ustanovljena 1889 in je izvajala bolniško zavarovanje delavcev; nova ambulanta je bila zgrajena 1906. leta.

Tekstilna industrija je zaposlovala predvsem žensko delovno silo; v povprečju je bilo delavk okrog 60 % vseh zaposlenih v tekstilni industriji na Slovenskem. Njihova kvalifikacijska struktura je bila slaba; skoraj vse so bile ne kvalificirane ali pa priučene delavke in so bile plačane na akord. Precej je bilo zaposlenih tudi mladoletnih delavcev in otrok. Leta 1892 je bilo v tekstilnih tovarnah v Ljubljani, Trzihu in Litiji 118 delavcev starih do 16 let in so predstavljali 26 % vseh zaposlenih v teh tovarnah. Od moške delovne sile so bili ena tretjina mojstri in predelavci, dve tretjini pa predilci, tkalci in kvalificirani delavci v delavnicah. Delež moških je počasi nazadoval v korist ženske delovne sile.

Prihodnjič: Tedenske mezde v Litiji 1896—1913

Manjša lastna udeležba

V skladu z določili zakona o stanovanjskem gospodarstvu morajo vsi, ki rešujejo svoj stanovanjski problem prispevati lastna sredstva, torej v primeru pridobitve družbenega stanovanja v obliki dolgoročnega posojila stanodajalcu in sicer glede na svoj socialni položaj.

Podpisniki družbenega dogovora o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva smo sprejeli minimalno lestvico za izračun lastne udeležbe in sicer glede na skupni povprečni mesečni dohodek na družinskega člana, izražen v % na povprečni mesečni osebni dohodek na zaposlenega v SRS v preteklem letu in seveda v odvisnosti od revalorizirane vrednosti pridobljenega stanovanja.

Sprejete so bile spremembe omenjenega družbenega dogovora in s tem v zvezi tudi spremembe Pravilnika o obvezni zagotovitvi lastne udeležbe za pridobitev stanovanjske pravice na

družbeno najemnih stanovanjih, s katerimi razpolaga Samoupravna stanovanjska skupnost občine Litija. Ker pa je naš samoupravni sporazum usklajen z omenjenim pravilnikom, mi pa smo tudi podpisniki družbenega dogovora, moramo določila našega samoupravnega sporazuma o urejanju stanovanjskih vprašanj uskladiti s sprejetimi spremembami.

Ker pa je lestvica za izračun lastne udeležbe ugodnejša za delavce, ki lastno udeležbo plačajo, so delegati delavskega sveta na seji v mesecu decembru preteklega leta sklenili, da se le ta uporablja od 1. 1. 1986 dalje, do sprejetja sprememb na referendumu.

Torej je lestvica za izračun lastne udeležbe naslednja:

Skupni povprečni mesečni dohodek na družinskega člana izražen v % na Ø mes. OD v SR Sloveniji v pretek. letu

za družine	za samske delavce	%
do 50 %	do 55 %	0,5
nad 50—55 %	nad 55—60 %	1
nad 55—60 %	nad 60—65 %	2
nad 60—65 %	nad 65—70 %	3
nad 65—70 %	nad 70—75 %	4
nad 70—75 %	nad 75—80 %	5
nad 75—80 %	nad 80—85 %	6
nad 80—85 %	nad 85—90 %	7
nad 85—90 %	nad 90—95 %	8
nad 90—95 %	nad 95—100 %	9
nad 95—100 %	nad 100—105 %	10
nad 100—105 %	nad 105—110 %	11
nad 105—110 %	nad 110—115 %	12
nad 110—115 %	nad 115—120 %	14
nad 115—120 %	nad 120—125 %	16
nad 120—125 %	nad 125—130 %	18
nad 125 %	nad 130 %	20

Torej, kot sem že omenila, po predlagani lestvici za izračun lastne udeležbe pridobitelji stanovanjskih pravic plačajo manj lastne udeležbe kot po do sedaj veljavni lestvici za izračun soudeležbe.

V letu 1985 so naši delavci, ki so pridobili stanovanjsko pravico v povprečju plačali lastno udeležbo v višini 10 % od vrednosti stanovanja. Po predlagani prednostni listi pa naj bi plačali le 3 % lastne udeležbe od vrednosti stanovanja, kar je 7 % manj.

Primer:

Delavec pridobi dvosobno stanovanje (vrednost dvosobnega

stanovanja na Prvomajski 4 na dan 1. 1. 1985 znaša din 2,359,408,60 — revalorizirana vrednost na dan 1. 1. 1986 še ni znana), njegov mesečni osebni dohodek na družinskega člana v letu 1984 je znašal din 19.000,00 je moral plačati lastno udeležbo v višini din 235.941.

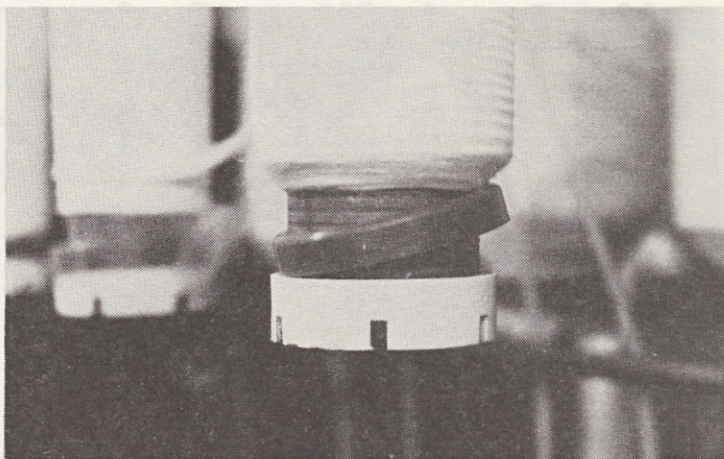
Po predlagani novi lestvici pa naj bi plačal bistveno manjšo lastno udeležbo, le din 70.782.

Poleg omenjene novosti pa spremembe zakona o stanovanjskem gospodarstvu prinašajo tudi spremembe glede plačevanja lastne udeležbe ob preselitvah in smrti imetnika.

Torej, lastne udeležbe niso dolžni plačati po smrti imetnika stanovanjske pravice: otroci, posvojenci, starši in tisti, ki jih je imetnik stanovanjske pravice dolžan po zakonu preživljati, z njim pa so živeli v ekonomski skupnosti do smrti. Plačila lastne udeležbe pa so oproščeni še nekateri, ki pa jih določila zakona o stanovanjskem gospodarstvu natančno opredeljujejo.

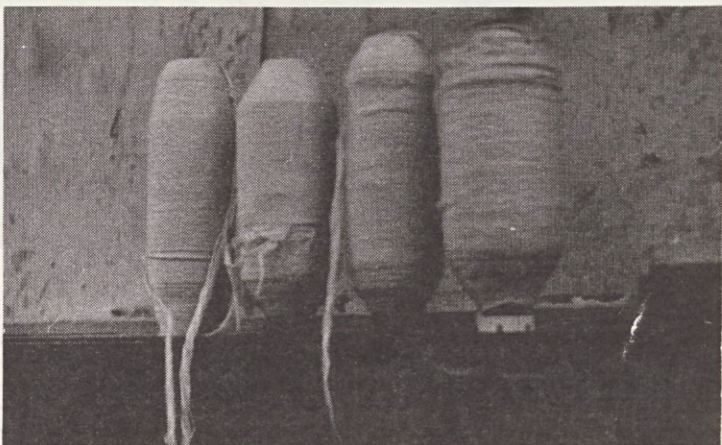
Več o omenjenih novostih, pred referendumom.

Vlasta Grom

Z uvedbo barvastih signirnih obročkov za flyerske navitke se je zmanjšala nevarnost pomešanja različnih kvalitet predprej. Predvsem tistih, pri katerih se signirna kreda ne pozna ali postopoma celo spremeni barvo. Dobra stran teh obročkov je ta, da jih ne moremo sneti, dokler ni cevka popolnoma prazna, zato jih bomo nabavili še v drugih barvah.

Fotografski objektiv odkriva napake, pa tudi koristne novosti

Veliko časa, dela in denarja se razblini v nič, zaradi nepravilnosti pri posluževanju, čiščenju in vzdrževanju strojev. Na sliki — poškodovani flyerski navitki in podsuti navitki s prstančnih predilnih strojev — ti zadnji pa so posledica preslabega čiščenja vreten na prstančnih predilnih strojih in nepazljivega prisukovanja niti na začetkih snemov, »ajnzecanju«.

PREDILNICA
LITIJA

100
LET

Pred odločitvijo

»DA« ali »NE« za krajevni samoprispevek

Po razveljavitvi sklepa o litijem občinskem samoprispevku je ostalo odprto vprašanje, kako (s katerimi sredstvi) dokončati gradnjo prizidka osnovne šole v Litiji. To bi sicer, skupaj s šolo na Dolah, financirali iz dvo odstotnega samoprispevka krajanov obeh litijskih krajevnih skupnosti in Dol, pol odstotka pa od ostalih krajanov litijske občine. Nenadoma je ta vir sredstev usahnil.

V osmih krajevnih skupnostih so medtem (ponovno) izglasovali, tokrat krajevni samoprispevek in si tako zagotovili financiranje svojega programa. V programu Litijanov je le malo sodobnejša šola, s prostori, ki jih že davno pogrešajo, in večnamenska kulturno-sportna dvorana.

Tako kot drugod, je tudi za Litijane edina rešitev tega problema uvedba krajevnega samoprispevka. Imenovan je poseben odbor za pripravo in izvedbo referendumov za samoprispevek v obeh krajevnih skupnostih. Decembra so sprejeli program. Ta obsega: izgradnjo večnamenske telovadnice, ki bi jo uporabljali za pouk telesne vzgoje učencev osnovne šole, za rekreacijo občanov, za košarko, rokomet, odbojko, mali nogomet in druge športne panoge; za množične kulturno-zabavne prireditve (plesi, koncerti, nastopi kulturnih skupin itn.); za manifestativno dejavnost (zborovanja, proslave...). V programu pa je še dograditev in posodobitev osnovne šole na Rozmanovem Trgu v Litiji.

Po razpravah, ki naj pokažejo, če so krajanje Litije z obeh bregov Save pripravljene nadaljevati z zbiranjem dva odstotka od svojih oseb-

nih dohodkov za predlagani program, o tem razpravljajo tudi na zborih krajanov do 25. februarja, bo pripravljen sklep o razpisu referendumov za uvedbo samoprispevka na območju krajevnih skupnosti Litija desni in levi breg, in z njim bodo seveda, po običajni poti, seznanjeni vsi krajanje.

Če bi prevladalo pozitivno mnenje ljudi, bi izvedli referendum hkrati z volitvami, 16. marca 1986.

Program, o katerem naj bi razpravljali vsak prebivalec mesta Litije, obsega zgraditev večje, vsem namenjene dvorane in posodobitev prostorov osnovne ter glasbene šole. Razdeljen je na tri faze:

1. faza — večnamenska telovadnica, v velikosti 45 × 31 m², garderobe in drugi prostori (700 kv. m²), oprema, igrišča, tribuna in razsvetljava.
2. faza — kuhinja z opremo

in drugi pripadajoči prostori (559 kv. m), ter preureditev obstoječih prostorov v starem delu šole.

3. faza — glasbena šola, zaklonišče za 400 ljudi in končna zunanja ureditev celotnega kompleksa.

Poleg krajevnega samoprispevka bi se denar zbiral še od združene amortizacije nepremičnin osnovne šole (80 %), in iz združenih sredstev ozdov — seveda, po posebnem sporazumu.

Cene so se od lani močno povečale, povečevanje cen pa se bo nadaljevalo, in tako je morebiti tudi predvideno, da bo tretja faza na vrsti šele v naslednjem petletnem obdobju.

Še to:

Če bo razprava pokazala, da program ni dobro pripravljen, če prevladuje mnenje ljudi, da je česa preveč drugega pa premalo, bo glasovanje preloženo, dokler zadeva ne dozori.

Zavedati pa se moramo, da bo vsaka nova stvar v programu v breme sedaj predlaganemu — toliko bo pač denarja na voljo. Če bomo oklevali, ga bo pa še manj.

Če referendum ne uspe, ne

bo kmalu ali pa nikoli bolj-
ših pogojev za delo naših
najmlajših delavcev, naših
učencev, ki bodo kasneje de-
lali za nas!

Kdo bo oz. bi bil oproščen plačevanja samoprispevka od osebnih dohodkov in ostalega, pa tako vemo, saj to ne bo prvi samoprispevek; to bo pa tudi objavljeno.

Oglejmo si še program samoprispevka krajanov iz Šmartnega. O tem bodo glasovali 16. marca.

1. ureditev kulturnega doma za izvajanje enostavnih prireditev (ureditev gradbenih del znotraj zgradbe, ureditev ogrevanja, ureditev električne napeljave in razsvetljave);

2. izgradnja ceste v Zavrstniku;

3. rekonstrukcija ceste za krajevnim uradom z ureditvijo kanalizacije, javne razsvetljave in vodovoda ter asfaltiranje;

4. ureditev pločnika na Ustju od blokov do spomenika;

5. obnova Sokolskega igrišča na Ustju in športnega igrišča pri osnovni šoli;

6. adaptacija krajevnega urada v Šmartnem. M. M.

Zahvala

Ob izgubi mojega očeta se iskreno zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem predilnice rezerva za izrečeno sožalje, za darovano cvetje in denar ter spremstvo na njegovi zadnji poti. Še enkrat hvala!

Marjan Verbajš

Ugankarski slovarček

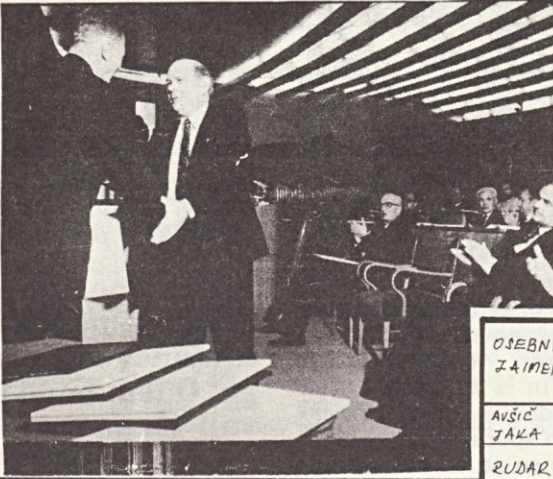
ANALOGIJA — podobnost, nalika
ARETINO — italijanski pesnik (Pietro)
ATAVIZEM — obnavljanje posebnosti prednikov
CAPOTE — ameriški pisatelj (Truman)
ENEOLITIK — bakrena doba
ENNEPETAL — umetno jezero v ZRN pri Nupertalu
IKARIA — otok v Grčiji (Egejsko morje)
IKITSUKI — japonski otok
OTIATER — ušesni zdravnik

ROSTAND — francoski pisatelj (CYRANO DE BERGERAC)
SAONE — reka v Franciji
NAN — del reke MENAM v Indokini

Rešeno nagradno križanko oddajte do 3. marca 1986. Ne pozabite napisati točnega naslova in svoje ime.
P. S. Prosimo, da nam Trudi Domadenik javi točen naslov, da ji pošljemo nagrado za rešeno križanko.

Prizidek k stari osnovni šoli Litija je končan, čaka le še na tehnični prevzem. Učenci petih razredov se bodo »razkomotili« že v tem šolskem letu, od jeseni dalje pa bo to šolo obiskoval tudi del učencev višje stopnje — 6. 7. in 8. razred.

						SESTAVIL JOŽE VIZLAR	VEDA O ELEMEN TIH	OSEBNI ZAJMEK	SODNI ZBOR	POKRADI NA V VIETNAMU	ŠNOY KI POVZROČA ALERGIJO	TEHNI ŠKI POK LIC	NEKDAN. JAPONSKI PREMIER	NAJVEČJI MORSKI SESALEC	LUKA V IZRAELU	
						DRŽAVA V SRED. AMERIKI										
						BAKRE NA DOBA										
						DRŽAVA V ZDA										
						MAKEDON SKA REKA										
						OSEBNI ZAJMEK		GLAVNO MESTO ČANE					CELOT NOST, NE OKRNJE NOST	ANGLEŠKI FILMSKI IGRALEC (MIHAEL)	SUITA RIMSKEGA KORSA KOVA	
						AVŠIČ JAKA		TIGROVA SAMICA								
						RUDAR		VRAG LJUDSKO								
KONJAR JANEZ			SLAVKO BERNIK	VPR - ŠALNA POLA	HRVASKI NARODI HEROJ 1. ČRKA					NIKALNI CA NEMŠKI PREDLOG		DEL REKE MENAM UMETNO JEZERO V ZRN				
FRANCO SKI PI SATELJ							JELEZOVA RUDA REKA V FRANCIJI									
SLOVEN SKI SLI KAR					NORVEŠKI JEZIKOSL. PRIPAD NICA OAS					SOVJETSKI ŠAHOVSKI VELEMOJ STER	NEMŠKA POPEVKA RICA ETIOPSKI POGLAVAR					
IVAN ERŽEN			ŽENSKI PEVSKI GLAS PESTNER							LUKA V MAROKU GRŠKI OTOK						
VELIČINA MASA						OBŽAGAN KOS DEB LA, ŽIL	UŠESNI ZDRAVNIK POPEVKAR ŽOON							AMERIŠKI PISATELJ (TRUMAN)	PODOB NOST, NALIKA	
POPULAR NA PO PEVKA				ZMRI NYEN SNEG				MAJHNA KLOP OBLEKA GAYČOV								
HERCE GOVEC				LOČILO PRODA JALEC SOČIVJA								ZEMELJ SKI PLIN SEVER				
KONEC POLO TOKA			ALPSKA SMUČAR KA (MA TEŽA)					CRANJE SMUČAR ZURBRI GEN			TRAVNATA ŽAVAN VIZLIK					
JANEZ IPAYEC			OKLOPNO VOZILO										KORALNI OTOK			
EDI ČERNI GOJ			LASTNIK ČAJNICE NOGOMET. OLIMPIJE									POLJSKI NOGOME TAS DEL EL. NAPELJAVE				
13. ČRKA ABECE DE		IUDOL FOVO STEVILO ŽMIKANT			JAPON SKI OTOK	SOBELA VEC V JAROTI	GRŠKA ČRKA MUZA LJ. PESNIŠTVA			RIMSKA 4 OZNAKA ZA OLŽA			IZMEČEK OGNJE NIKA	EDVARD GRIEG HICHO KOV FILM		
OBNAVIJA NJE PO SEBNOSTI PREDNIKOV								INDIJAN SKA TRO FEJA ČENKAR JANEZ							ITALIJA ITALIJAN SKI PESNIK (PIETRO)	
DELAVKA V GOS TINSTVU											STAREJŠI HOKEJ SKI RE PRESENT.					
PRISTA JANJE LETALA											PREPRE KA					
8. ČRKA ABECE DE		JUDOVSKO MOŠKO IME	JUŽNO AFRIŠKI PREMIER	VOJVO DINSKI ŠAHIST			STVARNIK SVETA PRI EGIPČA NIH	LEPOT NA ČVE TICA	SKANDI NAVSKO MOŠKO IME	VAS PRI LITIJI (SITULA) JOŽE OŽBOLT					GLAVNO MESTO JORDA NIJE	
OTOK V KVAR NERJU				SLED NOGE V SNEGU ZAL								RINA BEOTI JEC				
CINCAR							GLAZBE NO ZNA MENJE						IVAN MINATTI ČUFAR TONE			
DOTIKO VANJA							OTOK V PRESPAN ČEM JEI AVSTRIJA				PLANINA V KAMNI ŠKIH ALPAH					
VEDA O ANALIH								STANE SEVER			IME PESNIKA AŠKERCA					